

BEFARING OG UNDERSØKELSE AV KULLMILEGROP

Nedsleby
Stormoen, 11/55, ALVDAL K., HEDMARK

Lil Gustafson, 12. juli 1992

Bakgrunn

I forbindelse med en undersøkelse av en fangstgrop for elg i Tolga deltok Haldor Nyeggen og Erling Flaten fra Alvdal som frivillig arbeidshjelp. Begge har i flere år registrert utmarksminner i Alvdal. I den forbindelse hadde de funnet en del groper på Stormoen som de gjerne ville jeg skulle se på for å vurdere om de var groper etter kullproduksjon eller dyregraver. Ut fra beskrivelsen ble det antatt at dette var kullmilegroper. I nærheten hadde de funnet en slagghaug. Det er interessant å dokumentere jernutvinning som kan være eldre enn "Evenstad-epoken". "Evenstad-ovner" er funnet i stort antall, men andre typer jernvinneplasser er ikke kjent i kommunen.

Befaringen

På vei tilbake til Oslo, søndag 12. juli dro jeg sammen med Haldor Nyeggen til gropområdet. Det ligger ca. 4 km SSV for Alvdal sentrum på vestsiden av Glomma, mellom bruket Stormoen og en skytebane.

M711-kart 1:50 000 Alvdal: 864 842, ØK-kartblad CN 095-5-1/2 (se vedlagt kartutsnitt).

Området er en furubevokst sandmo med lav og mosedekke. Her er anlagt en skytebane. Området kalles Stormoen som også er navn på nærmeste bruk. Her er registrert 44 groper, 1 slagghaug, 11 kolbotner og 4 kjøjetufter (jfr. kartutsnitt). Noen groper kan være ødelagt av skytebanen. Vi gikk rundt på moen og så på 5-6 groper som alle var av samme type, oval form ca. 3x6 m, ca. 0,8 m dype med tydelige voller rundt hele, 2-2,5 m brede. I prøvestikk var det tydelig kullag. Det er helt klart at dette er groper etter kullproduksjon.

Slagghaugen ligger ca 50 m SV for skytebanen i en skråning. En prøve av slaggen ble medtatt. Denne jernvinnelokaliteten likner ikke "Evenstadtypen", som H. Nyeggen var vel kjent med gjennom tallrike registreringer. 1,5 km NV for området ligger gården Blæsterdalen, hvor det skal ha vært en slagghaug, som nå er borte.

Det er svært sannsynlig at kullgropene har sammenheng med en jernutvinning som er eldre enn "Evenstad-perioden", siden det for sistnevnte ikke ble produsert kull i groper i forbindelse med jernproduksjonen. Da det har stor interesse å dokumentere eldre jernutvinning i nordre Østerdalen, hvor slik er dårlig kjent, tok jeg ut en kullprøve fra en av gropene.

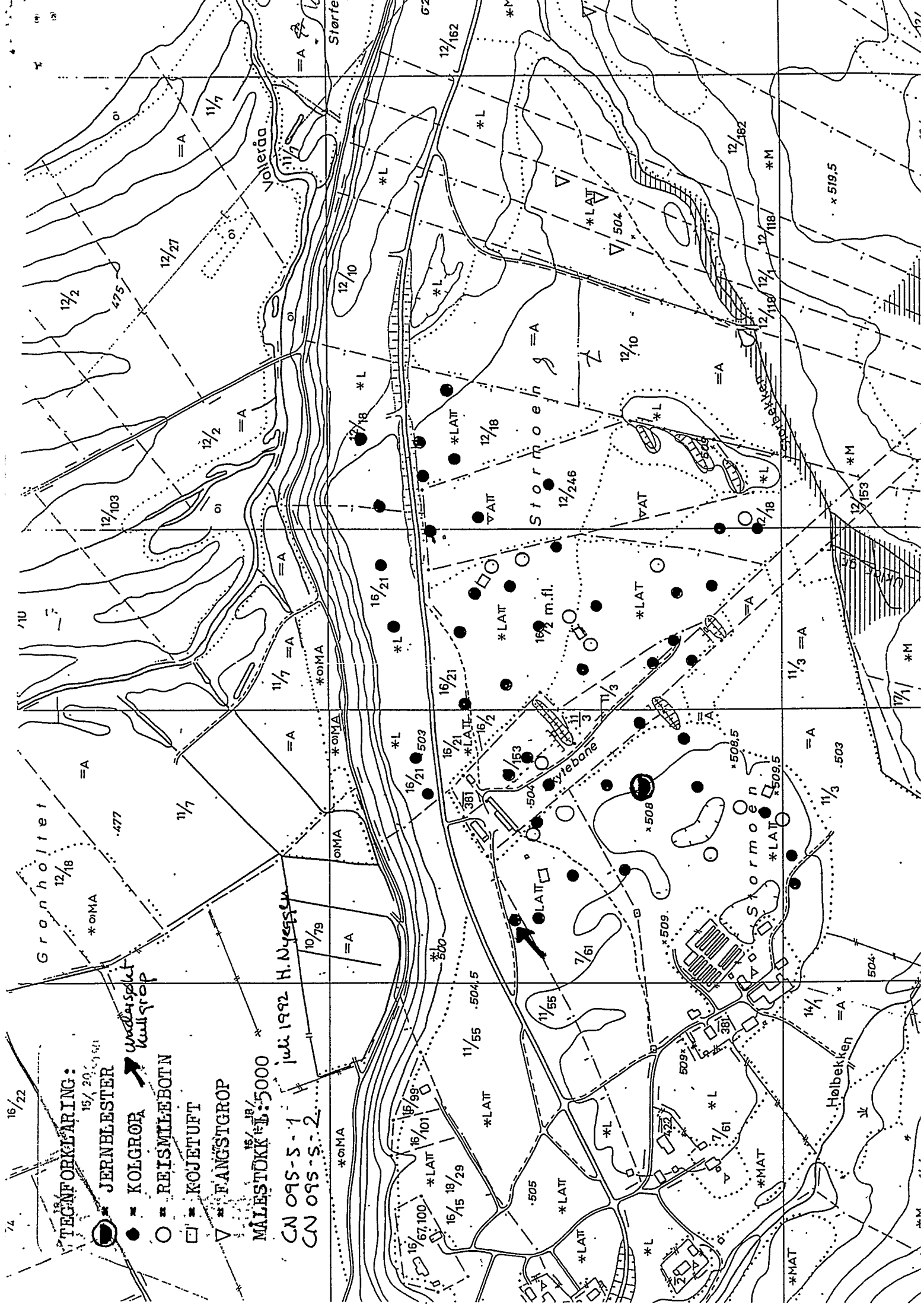
Grop nr. 12. (gnr. 11/55)

Gropen vi valgte å datere ligger nærmest skogsbilvegen som går til skytebanen, og har nr. 12 i Nyeggen/Teigens registreringer. Gropa er klart markert på den lavkledde bakken, oval form, "åpningen" er 2,5x6 m, bunnplanet 4,3 x 0,7 m, dybde 0,8 m, vollen rundt gropa er 2,20-2,50 m bred. Gropa er orientert mot NNV (380 grader). Dette er den dominerende vindretningen.

En slik orientering ser ut til å være et fellestrekk ved gropene.

Et prøvestikk ble tatt i NV fra bunnen av gropa inn i sidekanten, ca. 1x0,5 m. I profilen var det flere kullag med sand mellom, som muligens kan bety flere gangers bruk. Det ble tatt ut en prøve fra det nederste kullet, 25-30 cm under torvoverflaten (jfr. profilskisse). Prøven er treslagsbestemt som furu og er datert ved Laboratoriet for radiologisk datering, NTH, Trondheim (T-10477). Dateringen viser at gropa var i bruk 1020-1160 e.Kr., dvs. slutten av vikingtid/tidlig middelalder, og representerer som antatt en jernutvinningsperiode før "Evenstad-perioden".

Sil Gustafson

- TEGNFORKLARING:
- = JERNBLESTER
  - = KOLGRØP
  - = REISMILEBOTN
  - = KOJETUFT
  - ∇ = FANGSTGROP

MALESTØKK 1:5000
 CN 095-S-1 juli 1992 H. Nyssøen
 CN 095-S-2

Granhollet
 12/18

11/7
 11/7

12/103
 12/2
 12/27

12/10
 12/18
 12/162

12/10
 12/18
 12/162

12/103
 12/2
 12/27

12/103
 12/2
 12/27

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

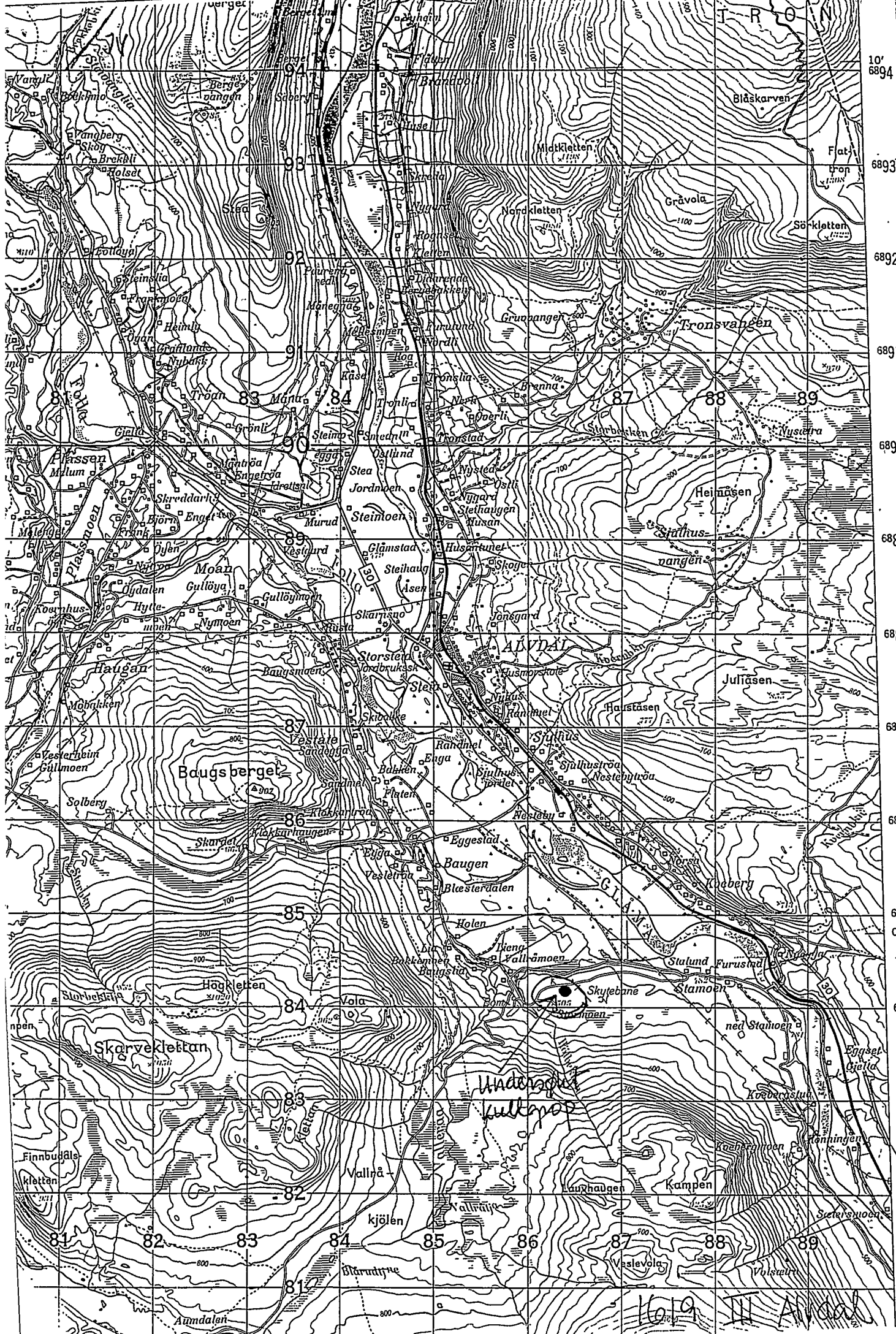
16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

16/22
 15/20
 15/20

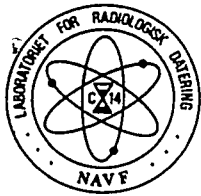
16/22
 15/20
 15/20

TY
10'
6894
6893
6892
6891
6890
6889
6888
6887
6886
6885
05'
6884
6883
6882
6881

BELLINGNO 5 KM

6881

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: Fakultet for fysikk og matematikk, Sem Sælandsv. 5
7034 Trondheim, tlf. 07 59 33 10

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Gustafson, Lil
Universitetets Oldsaksamling
Universitetet i Oslo

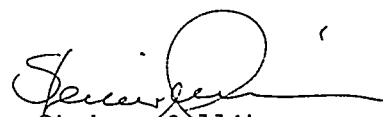
DF-2405

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	^{14}C alder før nåtid	Kalibrert alder	$\delta^{13}\text{C}$ ‰
T-10477	Stormoen, grop 12 Alvdal, Hedmark	Trekull Furu	5.8 g	945 ± 50	AD1020-1160	-26.1*

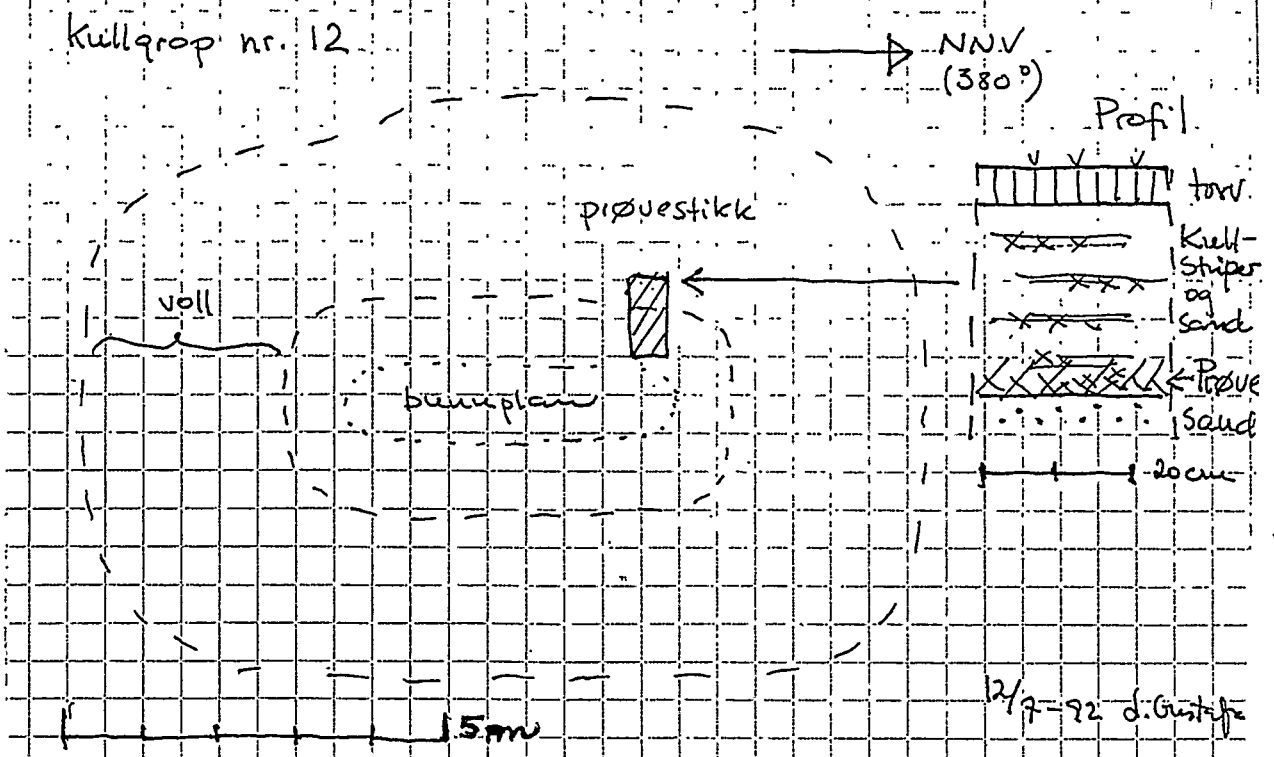
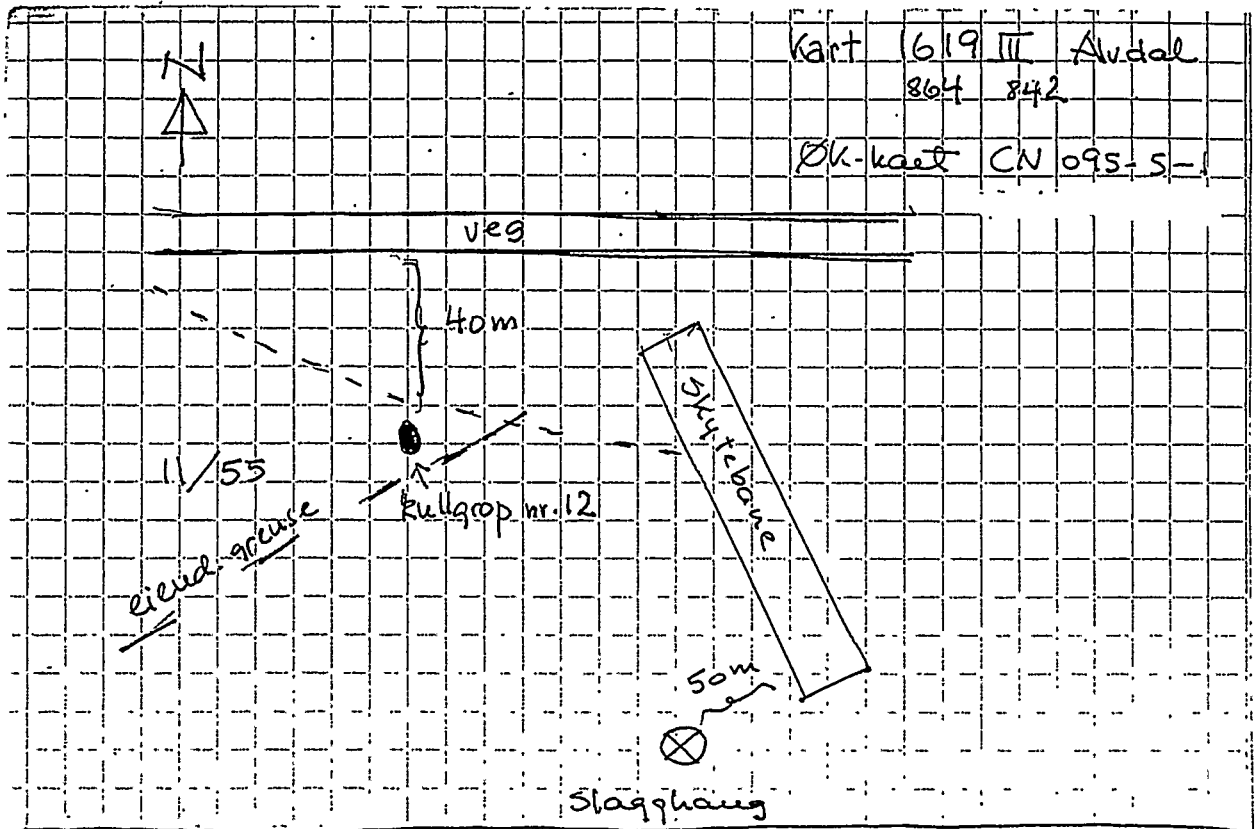
Dato: 09 MAR 1993

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Reidar Nydal

Steinar Gulliksen

Stormoen 11/55 Alvdal k., Hedmark

Helge Irgens Høeg,
Skogbrynet 21 F,
0283 OSLO

Oslo, 1/11-92.

Til Lil Gustafson.

Rapport over trekullbestemmelser.

Vingelen, Tolga kommune, Hedmark, Skomakerkletten, Fangstgrop,
Prøve 4.

Det ble bestemt 17 biter, hele prøven, Alle var Pinus
(furu).

Vingelen, Tolga kommune, Hedmark, Skomakerkletten, Fangstgrop,
Prøve 6.

Det ble bestemt 10 biter. Alle var Pinus.

Vingelen, Tolga kommune, Hedmark, Skomakerkletten, Fangstgrop,
Prøve X.

Det ble bestemt 80 biter, hele prøven. Alle var Pinus.

Stormoen, Alvdal kommune, Hedmark, Kullgrop.

Det ble bestemt 35 biter. Alle var Pinus.

Solberg, Holmestrand kommune, Vestfold, Prøve 4, Kullmile,
Grop.

Det ble bestemt 81 biter. Av disse var 80 Picea (gran)
og 1 Corylus (hassel).

Solberg, Holmestrand kommune, Vestfold, Prøve 7, Kullmile,
Nedskjæring i V.

Det ble bestemt 76 biter. Av disse var 75 Pinus og 1
Betula (bjerk).

Solberg, Holmestrand kommune, Vestfold, Prøve 9, Kullmile,
Stolpehull.

Det ble bestemt 107 biter. Av disse var 92 Picea, 14
Betula og 1 Corylus. Noen av Picea-bitene var bark.

Helge Irgens Høeg

Stormoen gnr. 11/55 Aludel k. Hedmark

Kulegrop nr. 12

Halvor Nyeggen ved slaggtrekning